

Tid Tisdagen den 19 september 2017 kl. 17.00 – 18.15
Plats Bolindersalen, Tekniska nämndhuset
Justerat Tisdagen den 26 september 2017

Katarina Luhr

Jonas Naddebo

Närvarande

Beslutande ledamöter:

Katarina Luhr (MP) ordföranden

Jonas Naddebo (C) vice ordföranden

Måns Lönnroth (S)

Mervi Mäkinen Andersson (S)

Jonas Svanfeldt (S)

Hampus Rubaszkin (MP)

Lars Jilmstad (M)

Torbjörn Erbe (M)

Helena Ljungberg (M)

Tjänstgörande ersättare:

Fredrik Pettersson (S)

för Maria Östberg Svanelind (S)

Mia Lundquist (V)

för Rikard Warlenius (V)

John Myhrman (M)

för Christoffer Järkeborn (M)

Sabine Pettersson (L)

för Joar Forssell (L)

Ersättare:

Jakob Sahlin (S)

Linnéa Joandi (MP)

Alicja Lindell (M)

Ulrika Hoff (KD)

Tjänstemän:

Förvaltningschefen Gunnar Söderholm, Britta Björkholm, Christer Edvardsson, Mari Fagerholm, Monika Gerdhem, Gustaf Landahl, Lena Mittal, Charlotta Porsö, Maria Svanholm, Emily Tjäder, Malin Tappefur samt borgarrådssekreteraren Albin Arleskär.

§ 1 Närvarorätt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att medge närvarorätt vid dagens sammanträde till Christer Edvardsson, Mari Fagerholm och Charlotta Porsö.

§ 2 Val av justerare och tid för justering

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden utser vice ordföranden Jonas Naddebo (C) att tillsammans med ordföranden Katarina Luhr (MP) justera dagens protokoll.

Justering sker tisdagen den 26 september 2017.

§ 3 Anmälan av föregående protokoll

Protokoll 6/2017 från miljö- och hälsoskyddsnämndens sammanträde den 29 augusti 2017 anmäls.

§ 4 Anmälan av inkomna skrivelser till miljö- och hälsoskyddsnämnden

Inkomna skrivelser m.m. till miljö- och hälsoskyddsnämnden enligt förteckningar från den 7 september och den 19 september 2017 anmäls.

§ 5 Anmälan av delegationsbeslut fattade inom miljöförvaltningen

Beslut

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner redovisningen av delegationsbeslut fattade inom miljöförvaltningen från och med den 5 augusti 2017 till och med den 25 augusti 2017.

Handlingar i ärendet

Lista över delegationsbeslut ur ECOS för delegationsperioden 2017-08-05 – 2017-08-25.

§ 6**Anmälan av protokoll från rådet för
funktionshinderfrågor**

Protokoll nr 6/2017 från sammanträde med rådet för funktionshinderfrågor vid miljö- och hälsoskyddsnämnden och fastighetsnämnden från den 12 juni 2017 anmäls.

§ 7**Tertialrapport 2 2017 för miljö- och hälsoskyddsnämnden**

Dnr 2017-12033

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till tertialrapport 2 samt överlämna den till kommunstyrelsen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag om budgetjustering med 1,0 mnkr ur central medelsreserv 2 i kommunfullmäktiges budget för arbete med lokala åtgärdsprogram enligt bilaga 4 till förvaltningens tjänsteutlåtande.
- 3 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra följande:

Miljö- och hälsoskyddsnämndens tertialrapport 2 2017 visar på det stora och viktiga ansvar nämnden har för en långsiktigt hållbar och hälsosam stad. Rapporten är i stora delar rimlig utifrån de förutsättningar som nämnden getts i innevarande budget och miljöprogram.

Vi välkomnar att indikatorn för normvärdet för PM 10 i luft ser positiv ut för innerstadens gator. Dock visar tertialrapporten att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid har överträts under 2017 med vägtrafikens utsläpp som den främsta orsaken, inte minst på grund av ökad andel dieselfordon i Stockholm. Åtgärder för att få ner kvävedioxidhalterna är inte bara viktig för miljön utan även för Stockholms bostadsutveckling. När kvävedioxidnormen överskrids sätter det stopp för ny bebyggelse och nödvändig förtätning. Vi ser idag alltför många exempel där resultatet av överskridning av kvävedioxidnormen blir att bostäder stoppas samtidigt som bilarna fortsätter att ta plats och förorena luften. Att lokalt kunna införa begränsningar för lätta fordon i miljözoner är därför mycket påkallat och en välkommen nyhet från den rödgröna regeringen. Nu behöver staden påbörja arbetet med hur vi ska kunna använda miljözonerna som verktyg och var miljözoner behövs. Det är dock viktigt att en sådan möjlighet först föregås av noggranna lokala utredningar och att kostnaderna tydligt kan motiveras av miljö- och hälsoskäl.

Det är oroväckande att den rödgrönrosa majoriteten fortsätter att verka för att göra naturreservat även av den östra delen av Älvsjöskogen. Ett sådant beslut skulle vara mycket olyckligt då östra delen behövs för att skapa fler bostäder i Stockholm och samtidigt säkra framtida intäkter från markförsäljningar som behövs för finansiering av stadsdelens utveckling.

Den kanske största klimatutmaningen staden som organisation står inför är ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Vi vill betona det viktiga arbete som pågår med att identifiera hinder och möjligheter målet och inser samtidigt att faktorer som staden inte råder över kommer att göra det svårt. Vi kan inte nog betona vikten av att staden intensifierar samarbete med externa aktörer. Klimatpakten, stadens samverkan med näringslivet, behöver utvecklas och ges högsta politiska prioritet.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Ersättaryttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L).

§ 8**Program för barnets rättigheter och inflytande i
Stockholms stad 2018 – 2022****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-10222

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 29 augusti 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S), Mia Lundquist (V), vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår (se beslutet).
- 2) Sabine Pettersson (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra följande:

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra. Det är bra att Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis

skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt.

Socialtjänstinspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänstären. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S), Mia Lundquist (V), vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

Reservation

Sabine Pettersson (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) enligt följande:

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet är hedervärdt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Ersätтарыttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

§ 9**Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-10210

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 31 juli 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S), Mia Lundquist (V) och Sabine Pettersson (L) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra följande:

Jämställdhet och jämlikhet är en frihetsfråga. Alla människor ska ha samma rättigheter och möjligheter att göra egna val för att forma sina liv. För att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle för alla individer ska staden arbeta för att de hinder som finns ska undanröjas.

Samhället bör tillhandahålla förutsättningar för att alla ska kunna leva sitt liv och göra sina egna val. Men valen måste ytterst vara upp till den enskilda individen, utan detaljstyrning och pekpinnar från staden. Att kvinnor och män till exempel ska ha lika möjligheter i sina studie- och yrkesval betyder inte att staden ska påverka vilka val människors slutligen gör, utan endast att staden ska skapa bästa möjliga förutsättningar för alla att välja. Staden bör därför inte i jämställdhetsprogrammet peka ut hur stockholmarna måste göra yrkes- och studieval som ”bryter stereotypa könsmonster” då det går emot ambitionen om att möjligheterna ska vara desamma oavsett kön. Människor möjligheter ska inte begränsas av varken kön eller eventuell förekomst av stereotypa könsnormer. Besluten ska vara individens, inte stadens.

Programmet för ett jämställt Stockholm har ett gott syfte, men samtidigt som det visserligen synliggör skillnader och andra allvarliga samhällsproblem, riskerar det att missa att det i grunden handlar om respekt och lika värde för alla människor, oavsett kön. Det är inte heller oproblemiskt att ålägga stadens verksamheter ytterligare styrdokument och mål att förhålla sig till. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden

ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor.

Mäns våld mot kvinnor är mycket allvarligt och skall stävjas. Men allt våld ska förhindras oavsett gärningsman eller offer. I programmet saknas en problematisering av att avgränsningen av våld i nära relationer begränsas till mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem, men begreppet utesluter våld inom samkönade relationer eller kvinnors våld mot män, trots att även detta utgör ett hinder för att uppnå jämställdhet. Den undertecknade CEMR-deklarationen använder till exempel därför istället begreppet ”könsrelaterat våld”, vilket vi anser mer passande. Vi anser även att det är självklart att staden på inget sätt ska bidra till att uppmuntra till att våld uppstår oavsett vilka negativa normer det handlar om, varför det även blir märkligt att endast peka ut negativa maskulinitetsnormer.

Stockholms stad har en viktig roll att spela som arbetsgivare. Givetvis är det angeläget att försöka uppnå en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, men vi tror inte att staden kan besluta denna fördelning genom sin personalpolicy. Staden bör inte engagera sig i detta på annat sätt än utifrån ett arbetsgivarperspektiv där förutsättningarna för att båda i en relation ska ha lika möjlighet att välja att själv ta ansvar för hemarbete. Stockholms stad bör i rollen som arbetsgivare istället påverka icke jämställda villkor mellan kvinnor och män vad gäller löneskillnader, arbetsvillkor och möjlighet att göra karriär.

En aspekt som inte får förbises är att staden inte kan lösa alla orättvisor samtidigt. En av de mer trängande uppgifterna är att tillse att flickor och kvinnor som lever under hedersförtryck får sin frihet värnad och sina medborgerliga rättigheter tillgodosedda. Utanförskapet växer och väntas om några år omfatta uppemot en miljon personer. Det är en utveckling som Sverige inte har råd med. Att bryta utanförskapet är en central politisk uppgift, såväl nationellt som lokalt, under de kommande åren.

En särskilt utsatt grupp, vilka har mycket svårt att få fäste på svensk arbetsmarknad, är utrikesfödda kvinnor. Endast knappt hälften av utomeuropeiskt födda kvinnor var sysselsatta 2014. Det är därför viktigt att de insatser som görs för att få in fler på arbetsmarknaden präglas av ett tydligt jämställdhetsperspektiv där möjligheten att få stöd inte påverkas av vilket kön en person har. Det är positivt att programmet nu lyfter flickors och kvinnors särskilda erfarenheter, behov och utsatthet i flyktningmottagandet.

Vi delar självklart ambitionen om att vi ska ha ett jämställt Stockholm där alla människor har makt att forma samhället och sina egna liv. Mycket utav det som programmet lyfter för att skapa ett mer jämställt Stockholm är dock självklarheter. Vissa av programmets fokusmål och inriktningar kan till och med motarbeta denna ambition. Trots att vi lever i en av världens mest jämställda städer, kvarstår utmaningar.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning lyftas.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S), Mia Lundquist (V) och Sabine Pettersson (L).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av Sabine Pettersson (L) enligt följande:

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på allas lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska.

Det program för ett jämställt Stockholm som nu presenteras kunde ha varit mer konkret. Risker finns att det mest blir tomma ord. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, liksom kopplingen till stadens andra program såsom idrottsprogrammet och programmet mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Det är heller inte helt klart på vilket sätt nämnderna och bolagen ska implementera programmet i sina verksamheter.

Dessutom kan vi notera att arbetet mot hedersvåld- och förtryck helt saknas i uppräkningsdelen av fokusområdena.

Hedersförtryck av både flickor och pojkar, kvinnor och män, är ett av vår tids största jämställdhetsproblem och en av de allvarligaste frihetsinskränkningarna av individer i Stockholm. Det är minst sagt anmärkningsvärt att detta saknas i majoritetens jämställdhetsprogram.

Med det sagt så är vi positiva till att detta program tagits fram. Arbetet för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män är mycket viktigt och ska vara aktivt i alla delar av stadens verksamheter.

Ersätтарыttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

§ 10

Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022

Remiss från kommunstyrelsen

Dnr 2017-10198

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 31 augusti 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP),

Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Vi noterar förvaltningens önskan om att prioritera utbildningsinsatser inom normkritik, bemötande och mångfald i sin tillämpning av detta program. Likafullt vill vi framhålla vikten av att förvaltningen, oaktat denna prioritering, i sitt arbete alltid tar så stor hänsyn som möjligt till samtliga fem fokusområden.

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) enligt följande:

Alla människor ska ha samma frihet att göra egna val för att forma sina liv. För att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle för alla individer ska staden arbeta för att de hinder som finns ska undanröjas. Det aktuella programmet har ett gott syfte. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. Det borde vara självklart att svensk lag ska gälla utan att det tydliggörs i ett policyprogram. I detta tänkta övergripande dokument bör det föreliggande programmens fokusområden inkluderas.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning lyftas.

Särskilt uttalande lämnas av Sabine Pettersson (L) enligt följande:

När Alliansen styrde tog vi fram ett program för hbtq-frågor. Remissrundan hade precis hunnit bli klar när den nya majoriteten efter maktskiftet valde att avbryta arbetet. Det har sedan tagit majoriteten tre år att presentera ett eget program. Programmet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck är med andra ord efterlängtad men kunde ha varit mer konkret. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, så att viktiga uppgifter inte bara blir hängande i luften.

Med det sagt så är det positivt att ett program för detta viktiga arbete nu har presenterats. Med ett program på plats kan förvaltningar och nämnder förhoppningsvis spurras att höja ambitionsnivån när det kommer till att iaktta transpersoners

behov och rättigheter, stärka rätten till skyddat boende för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer, synliggöra hbtq-personers särskilda utsatthet för hedersförtryck, och öka medvetenheten om hbtq-personers ställning som måltavlor för våldsbejakande extremism.

Ersättaryttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i särskilt uttalande från vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

§ 11**Förslag till nya avfallsföreskrifter****Remiss från Stockholm Vatten och Avfall AB**

Dnr 2017-12398

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att tillstyrka förslaget med de synpunkter som anges i förvaltningens tjänsteutlåtande.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 28 augusti 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 12**Remiss om Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-10680

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 24 augusti 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut och att därtöver anföra följande:

Vi välkomnar att landstinget tagit fram en strategisk handlingsplan för länets energi- och klimatarbete samt genomförandet av RUFSS 2050. Regionens klimatmål bygger på de globala och europeiska riktlinjerna där visionen om att regionen år 2050 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären går hand i hand med de nationella målen. Detta är viktigt att betona i det hårda arbete som kommer att krävas för Stockholmsregionen att bidra till de globala utsläppsreduktioner som behövs. Ett förverkligande av visionen kräver långsiktighet och ska konsekvent eftersträva de mest kostnadseffektiva lösningarna.

Ambitiösa och mätbara mål tillsammans med delaktighet hos regionens aktörer är viktiga kombinationer för att färdplanen ska få genomslagskraft. Vi inser samtidigt att samordning och regionalisering av nationella och enskilda satsningar inte är någon enkel uppgift. Vi tycker dock att landstinget har rätt ambition med att involvera många sektorer som bygg, transport, industri samt jord- och skogsbruk. Den pågående remissrundan blir förhoppningsvis ett bra tillskott och värdemätare på hur arbetet fortskrider.

Vi vill liksom miljöförvaltningen betona vikten av att färdplanen och RUFSS 2050 föreslår åtgärder och genomför analyser som går i samma riktning. Miljöförvaltningen uppmärksammar bland annat att vad gäller regionens flygkapacitet att så inte är fallet. Flygkapaciteten, med Arlanda som nav, kommer att behöva öka för länet och inte

som Klimatfärdplanen ger uttryck för att vara tillräcklig för en överskådlig framtid.

Miljöförvaltningens kritik är i många fall välgrundade, inte minst i delar där färdplanen saknar förslag i form av hur nationella hindrande regler ska kunna ändras eller vilka målkonflikter som kan finnas. Delar av förvaltningens kritik av mål och scenarier andas dock väl mycket pessimism där vad som är möjligt här och nu får för mycket fokus. Vad framtiden ger oss i form av fossilfria, smarta, kostnadseffektiva, förenklade och energieffektiva lösningar inom exempelvis bygg och transport kan vi idag inte veta.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Energieffektivisering är en fundamental del av klimatarbetet. Om man inte bedriver ett aktivt energieffektiviseringsarbete, så blir klimatarbetet betydligt svårare, och risken ökar att man missar målen för minskade klimatutsläpp. Detta återspeglar sig i EU:s ambition om 30 procent minskad absolut energianvändning till 2030, vilket också bekräftats i den blocköverskridande nationella energiöverenskommelsen i Sverige. Det är därför fullt rimligt att Stockholms län, och Stockholms stad också har mål för energieffektivisering, som en del av det övergripande arbetet för minskade klimatutsläpp. Exakt vilken nivå dessa mål ska ligga på, i relation till en ökande befolkning, är en fråga som både staden och länet bör jobba vidare med att utveckla. Stockholm har mycket goda förutsättningar att ställa, och nå, höga mål på området.

Att minska utsläppen från konsumtionen är nästa stora viktiga steg i klimatarbetet. I FN:s 2030-mål är hållbar produktion och konsumtion ett av de 17 övergripande målen. Vi anser att RUF:s mål, att utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv ska halveras till 2030, är bra. Att metodiken på området inte är perfekt ännu, är inte en ursäkt

för att inte påbörja detta viktiga arbete. Med bästa tillgängliga metodik så kan man trots allt börja mäta och följa trender, och samtidigt utarbeta och tillämpa de åtgärder som har effekt. Det är t.ex. viktigt att få en överblick över var våra stora konsumtionsutsläpp ligger för att få med alla Stockholms invånare i detta arbete. Successivt kan både statistik och metoder förbättras.

Ersätтарыttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L).

§ 13**Utställning av Regional utvecklingsplan för
Stockholmsregionen, RUFSS 2050
Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-10159

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra följande:

Förslagen i RUFSS ligger väl i linje med stadens arbete. Detta är givetvis välkommet då RUFSSen har som ambition att uttrycka Stockholmsregionens samlade vilja gällande regionens fysiska planering och tillväxtarbete. Vi ser positivt på denna ambition och är övertygade om att regionens klimat- och tillväxtarbete mår bra av mer samarbete kring dessa

frågor. Inom områden där vi ser problem i form av bostadsbrist, segregation, stora rekryteringsbehov och en tudelad arbetsmarknad är mer samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle helt nödvändigt. RUFSS 2050 utgör en bra grund för ett sådant samarbete.

Målsättningarna kring transportslagens andel av transporterna är ambitiösa men det bör förtydligas i RUFSS hur de mer konkret bör falla ut exempelvis för biltrafiktillväxten och för den fysiska planeringen. För att nå målet om en region utan klimatpåverkande utsläpp senast 2050 måste kommunerna arbeta aktivt med bebyggelseutveckling i kollektivtrafikhäna lägen och motverka en bebyggelseutspridning som blir både dyr och svår att försörja med kollektivtrafik. I detta sammanhang vill vi betona att kollektivtrafik ska finnas på plats vid dag ett när stockholmarna flyttar in i nybyggnationsområden, något som tyvärr inte har uppfyllts på många platser.

Ett ökat cyklande bidrar till mindre trängsel på vägarna, mindre klimatpåverkan, förbättrad tillgänglighet och god hälsa. Ett väl utbyggt cykelvägnät bidrar till att knyta ihop länet så att fler får möjlighet att nå arbetsplatser, skolor och serviceutbud. I Stockholms län är det väghållarna som ansvarar för att bygga ut cykelvägnätet, både det lokala, regionala och längs med det statliga vägnätet. Det ställer särskilda krav på planering, utbyggnad och drift av cykelvägnätet. Utbyggnaden av cykelvägnätet i Stockholmsregionen har länge varit eftersatt. För att öka cykelns konkurrenskraft och attraktivitet krävs ett cykelvägnät som håller hög standard. Att lyfta fram cykeln som ett viktigt transportslag i framtiden bör utgöra en central del av RUFSS 2050.

Några områden i RUFSS 2050 är märkta som ”utredningsområden” vilket är områden där markanvändningen på lång sikt ännu inte är avgjord i kommunernas översiktsplaner på grund av sitt strategiska läge och är föremål för utredning eller liknande. Tanken är att de i slutförslaget till RUFSS 2050 ska markeras enligt kommunernas önskemål. Det är både bra och viktigt att kommunernas önskemål kring dessa områden respekteras. Inte minst när det gäller Bromma flygplats och Louddens oljehamn.

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Det är glädjande att många av de synpunkter som miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnade under det tidigare samrådet har tillgodosetts i det reviderade förslaget av RUFSS. Nämndens förslag till delmål för vattenfrågor och synpunkter om att vissa klimatmål är högt ställda och behöver ytterligare åtgärdsbeskrivningar har emellertid inte beaktats. Det kan trots detta konstateras att förslaget till RUFSS till stora delar ligger i linje med förvaltningens och stadens arbete.

Energieffektivisering är en fundamental del av klimatarbetet. Om man inte bedriver ett aktivt energieffektiviseringsarbete, så blir klimatarbetet betydligt svårare, och risken ökar att man missar målen för minskade klimatutsläpp. Det är därför viktigt och fullt rimligt att Stockholms län, och Stockholms stad har mål för energieffektivisering, som en del av det övergripande arbetet för minskade klimatutsläpp.

Att minska utsläppen från konsumtionen är nästa stora viktiga steg i klimatarbetet. I FN:s 2030-mål är hållbar produktion och konsumtion ett av de 17 övergripande målen. Vi anser att RUFSS:ens mål, att utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv ska halveras till 2030, är bra. Att metodiken på området inte är perfekt ännu, är inte en ursäkt för att inte påbörja detta viktiga arbete.

Det anges att RUFSS uttrycker regionens samlade vilja och att den ligger till grund för kommunernas långsiktiga planering. Kanske är denna skrivning snarare ett uttryck för en önskan hos Stockholms Läns Landsting om att så vore fallet, särskilt som kommunerna ännu inte tagit ställning till hur väl RUFSS 2050 stämmer överens med de egna planerna.

Metoden gröntypologi beskrivs som ett underlag för att planera, utveckla och skydda gröna kvaliteter i stadsutvecklingen är intressant men missar ifråga om Stockholms stads gröna och blå värden, exempelvis

Årstaskogen. Inom Stockholms stad bör fler gröna värdekärnor pekas ut i kartmaterialet.

I de fall där kartan inte överensstämmer med verkligheten bör detta korrigeras. Det bör i det sammanhanget påpekas att staden är i slutskedet med att inrätta naturreservat i Årstaskogen, något som inte återspeglas i vare sig plankartan eller kartan över den regionala grönstrukturen.

Särskilt uttalande lämnas av Lars Jilmstad m.fl. (M) enligt följande:

Samtidigt som vi anser att kapacitetsstarka trafikslag som cykel-, gång- och kollektivtrafik ska prioriteras så menar vi att trafikslag inte ska ställas mot varandra så länge som det inte är ofrånkomligt. Vi kan inte utesluta alla människor som är beroende av sin bil för att få vardagen att gå ihop. Det är därför synnerligen uselt att Sverigeförhandlingen för en östlig förbindelse avbrutits. I detta sammanhang är det väsentligt att regionplanen intar en pragmatisk hållning som syftar till att behovet ska få styra investeringarna, inte politiska övertygelser. För att Stockholm ska kunna fortsätta vara Sveriges tillväxtmotor måste flaskhalsar inom infrastruktur och på bostadsmarknaden undanröjas. Här krävs att en östlig förbindelse fortsatt är en naturlig del av regionens framtida utveckling.

Ersätтарыttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L).

§ 14

Utställning av ny översiktsplan för Stockholm Remiss från stadsbyggnadskontoret

Dnr 2016-16902

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att tillstyrka förslaget till översiktsplan med de kompletteringar som föreslås i förvaltningens tjänsteutlåtande.
- 3 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart

justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:
  - 1 Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
  - 2 Att tillstyrka förslaget till översiktsplan i enlighet med anförandetexten nedan.
  - 3 Att förklara beslutet för omedelbart justerat.

Stockholm växer snabbare än någonsin och en fortsatt hög byggtakt är nödvändigt för att människor ska kunna bosätta sig i Stockholm och för en bättre tillväxt. För att vi ska kunna fortsätta att utveckla staden krävs alltså kraftfulla mål för bostadsbyggandet, och att vi bygger med blandade upplåtelseformer så att människor ges ökade möjligheter att välja var och hur de vill bo.

När Alliansen presenterade Promenadstaden år 2010 introducerade den en tydlig vision om att utveckla och bygga vidare på de kvaliteter som den täta, trygga och miljövänliga staden ger. De beslut och de byggnader vi bygger idag ska gälla under väldigt många år. Då är det viktigt att vi gör rätt från början, och vi ser att den täta staden har många fördelar. Dels blir staden mer levande om den byggs för korta avstånd med levande bottenvåningar, dels blir den mer klimatsmart. Den täta staden kräver helt enkelt mindre energiåtgång och färre resor.

När Stockholm växer är det viktigt att bygga klokt. Många människor som söker sig till Stockholm föredrar att bo i stadsmiljö, gärna i stenstadens kvartersmiljö. Genom en ökad täthet på lämpliga platser kan också mer av stadens grönska sparas. Framtidens stad måste därför utmana de normer och bestämmelser som tagits fram för att bygga en gles stad. Fortfarande är det lättare att med dagens lagstiftning bygga en 1960-talsstad än en stad som motsvarar våra behov. De gamla idéerna finns kvar som frusen ideologi trots att få står för den öppet. Att bygga en modern och hållbar stad som också

värnar grönska och kulturvärden ska vara vägledande för den framtida utvecklingen.

Vi måste bryta med den ohållbara stadsplaneringen från mitten av förra seklet, och som bidragit till dagens segregerade samhälle. I en modern stadsmiljö är boendet sammanlänkat med jobb eller studier, näringsliv och nöjen. Det är olika funktioner i människors liv, men lika viktiga delar i den infrastruktur som ligger till grund för en välfungerande stad.

Skiljelinjen går mellan en planeringssyn som önskar lägga människornas liv till rätta genom totalplanering och offentligt ägande och en syn som ser stadsplaneringen som enkla gemensamma regler i marknadsekonomin. Utgångspunkten måste vara att gator och torg ägs av staden medan byggnader i huvudsak ägs privat. Här har staden med sitt stora markinnehav en viktig roll i markanvisningsskedet och i planprocessen. Mindre fastigheter ger både fler aktörer, också privatpersoner, med spridd ägarbild, ett varierat intryck och en diversifierad arkitektur. Ett gott exempel på denna typ av planering är det pågående projektet i kvarteret Persikan på östra Södermalm.

Den blandning av funktioner som kännetecknar den moderna och hållbara staden bidrar också till en levande, trygg och integrerad miljö med tätare stadsrum och kvalitet i parker och torg. Stadens gaturum ska ge förutsättningar för det myllrande stadsliv som förknippas med en storstad som Stockholm. I såväl inner- som ytterstaden ska bottenvåningarna kunna innehålla butiker, kaféer, restauranger, kulturverksamheter och andra serviceinrättningar med kontor och bostäder på de övre våningarna.

Samtidigt får vi inte upprepa misstagen från miljonprogrammet. Arkitekturen behöver bli mer varierad för att undvika monotona och sterila miljöer, och vi måste slå vakt om Stockholms byggnadstradition där äldre värdefull bebyggelse kompletterats med högkvalitativ spännande ny bebyggelse från varje tidsepok. Den klassiska arkitekturen kan med fördel tjäna som föredöme med variation i färg, gestaltning och form. Med balkong mot gata som huvudregel bidrar vi också till att skapa mer trivsamma boendemiljöer och ett tryggare gaturum. Arkitektoniska kvaliteter måste säkerställas tidigt i processen och medborgare bör i högre utsträckning få säga sitt vad det gäller gestaltningsfrågor. Därmed kan staden utvecklas beaktande av de kulturhistoriska värdena och behovet av förnyelse. Gammal industrimark i

centrala lägen kan omvandlas till attraktiva stadsdelar som binder samman staden.

En annan konfliktlinje gäller de fysiska gränserna mellan det som är gemensamt och det som är enskilt. Ju tydligare gränser, desto bättre fungerar stadslivet. Exempelvis ger slutna kvarter tydliga gaturum och välanvända gårdar. Öppna bebyggelsemönster där det är otydligt var gränsen går mellan privat och offentligt ger ofta resultatet att ingen använder gårdarna; de uppfattas för privata av allmänheten och för allmänna av de närboende.

Stockholmsregionen har utrymme både för stadsbebyggelse och mer småskaliga områden. Gemensamt är att de miljöer som skapas ska vara attraktiva, genomtänkta och välkomna samspel mellan människor. Det behöver inte byggas stad överallt, men i de kommuner och områden där det görs ska det byggas en god stadsmiljö. Hela Stockholms län är också en sammanlänkad region för arbets- och bostadsmarknaden. Därför är det också viktigt hur infrastrukturen mellan de olika bostäder som byggs och de arbetsplatser som finns i regionen ser ut.

Vi vill att stadens bortglömda rum utvecklas med nya och tillgängliga rekreationsytor som blir till gagn för såväl stockholmarna som stadens publika gestaltning, värden som är omistliga. Mer resurser kan komma att behöva läggas på att utveckla befintliga, och skapa nya, gröna värden när Stockholm växer. I detta avseende bör även fler möjligheter till överdäckningar av vägar ses över. Båda dessa gröna och urbana åtgärder skulle rimligen få mycket önskvärda effekter på möjligheten att välja bort bilen när alternativa förbindelser bättre knyter samman de växande stadsdelarna med varandra.

Att knyta samman stadsdelar med varandra måste vara ett av de viktigaste målen med stadsutvecklingen och bostadsbyggandet. Barriärer mellan stadsdelar kan bestå av både vägar, järnvägar och grönområden. Vad som kan se grönt och trivsamt ut på en karta kan i verkligheten skapa barriärer och otrygghet. Att bygga i vissa delar av ett grönområde kan i vissa fall göra att stadsdelar binds samman och att människor till fots eller cykel kan röra sig emellan utan att känna otrygghet. Detta kan i sin tur leda till att flöden skapas som gynnar social hållbarhet och ökar integrationen.

Gaturummet ska ge utrymme för flanerande stockholmare. Kollektivtrafik, cykel och gång ska prioriteras både av miljö- och framkomlighets skull. I en tät stad med en livfull

stadsmiljö anpassad för människorna som vistas där är det av största vikt att bilarna samsas med övriga trafikslag. Vi har respekt för att många är beroende av bil och att trafik kan bidra till stadens liv och puls, men det ska alltid finnas attraktiva alternativ. Vidare skulle en tunnelförläggning av biltrafiken på Centralbron möjliggöra att vi kan öppna upp Ridderholmskanalen och skapa ett attraktivt city med människorna i fokus.

Ett livskraftigt kultur- och nöjesliv är en viktig del i att skapa den dynamik som behövs för att nya stadsdelar ska etablera sig och växa ihop med andra delar av staden.

Promenadstadens täta form ger ett gatuliv som skapar förutsättningar för nya kulturverksamheter att etablera sig och kunna växa. I en stad som byggs för större närhet är också förutsättningarna för en attraktiv kollektivtrafik gynnsamma.

Mångfalden är en del av storstaden, därför bör stadens alla delar präglas av en egen identitet och särprägel. Således måste det finnas en god blandning av olika upplåtelseformer och en variation inom bebyggelsen. Stadsplaneringen bör bidra till en bättre integration och en större trygghet i staden genom att länka samman olika stadsdelar, samtidigt som grönområden ska utvecklas så att fler stockholmare kan njuta av dem och nya parker ska skapas.

Vi ser att styrkan i Stockholms arbetsmarknad är bredden och mångfalden: små, medelstora och stora företag, forskare, entreprenörer, kreatörer och ingenjörer. Det ska vara enkelt att byta mellan olika arbeten och mellan arbete, utbildning och företagande. Stockholm behöver fler arbetsplatser. Nya jobb och företag behöver växa fram i hela staden. När vi planerar för ett växande Stockholm är det i högsta grad väsentligt att samtidigt skapa fler arbetsplatser. Detta är särskilt prioriterat där det idag råder ett underskott av arbetsplatser, i synnerhet i Söderort. Sett till staden som helhet måste det i den fysiska planeringen även ingå att värna företagsområden, och i det fall något av dessa behöver tas i anspråk bör nya platser pekats ut i dialog med berörda företag.

Ur ett företagsperspektiv är inte minst hyresrätten som initial boendeform en viktig fråga för många. Bland annat vittnar start-ups och andra växande företag som vill etablera sig i Stockholmsregionen om hur bostadsbristen gör det svårt för dem att expandera. Det som primärt efterfrågas är små hyresrätter för nyanställda som efter några år i företaget sedan avser köpa ett boende. Även kollektivboenden är något som efterfrågas. Större bostadsutvecklingsprojekt bör även

innefatta en andel ägarlägenheter, för att erbjuda företag och deras anställda fler alternativ. En annan väsentlig del i detta handlar om tillgången till lokaler med rimliga hyresnivåer så att små och nya företag ges rätt förutsättningar att anställa och växa. I detta avseende behöver översiktsplanen förtydliga och stärka skrivningar om stadens renodlade företagsområden samt behovet av kommunalteknisk verksamhet.

För att klara den utvecklingen behöver Stockholm planeras för framtiden och lära av de misstag som begåtts tidigare. Vi bejakar och eftersträvar en utveckling av Stockholm med nya funktionsblandade stadsdelar där bostäder, verksamheter och olika trafikslag samsas. För att skapa så högkvalitativa stadsdelar som möjligt är det viktigt med en stadsmässig bebyggelse och att våga pröva den täta kvarterstaden även utanför innerstadens krans. Stockholm har inte råd med en gles bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen eftersom behovet av bostäder är akut.

Stockholm är känt för sina gröna och blå värden. I stadsplaneringen ska det vara självklart att verka för ekologiska värden, att bygga klimatsmart och till en rimlig slutkostnad för de boende. Ett större invånarantal ökar trycket på stadens parker, grönområden och vattenspeglar. För framtiden kommer det därför att bli allt mer väsentligt att peka ut strategiskt viktiga naturområden och att hantera bebyggelse vid och på vatten varsamt. Stadens grönområden och parker ska kvalitetssäkras och utvecklas, nya parker och träd ska anläggas som en naturlig del av stadsutvecklingsområden. Grönskan och vattnet ska utnyttjas för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar.

Särskilt i tätbebyggda stadsdelar är det viktigt att minska andelen hårdgjorda ytor och öka mängden grönska med fler träd, pocket-parker, planteringar och gröna tak. Men även i tidig områdesplanering är det väsentligt att ta höjd för grönstrukturer. Genom att använda stadens taklandskap på ett bättre och mer effektivt sätt än vi många gånger gör idag får vi åtminstone mervärden på tre olika sätt. Taklandskapen och kvarterens gestaltning blir mer intressanta och dynamiska, vi får sammantaget mer plats för socialt umgänge och för barnen att leka på samtidigt som vi får plats för mer grönska i staden, och vi får ökade möjligheter till närproducerade råvaror. Detta förhållningssätt är framförallt eftersträvansvärt i de täta stadsmiljöerna såsom city. I det större perspektivet handlar det inte minst om stadens markförvaltning, varför det är av principiell vikt att staden, det vill säga stockholmarna, har

rådighet över marken inom kommunens gräns. Att överlåta till staten att äga rådighet över stora markarealer i Stockholms stad vore ett demokratiskt problem. Kommunalt instiftade naturreservat måste kunna omprövas av kommunen själv.

Vi tar fasta på att stockholmarna värdesätter kombinationen av en tät levande stad och grönområden av hög kvalitet. City lider än idag av de storskaliga trafiklösningar som genomfördes i modernismens namn under mitten av förra seklet. Dåtidens omfattande rivningar och betongkultur med brutala trafikleder mitt i city har skapat sår i staden. Betong och motorväg dominerar istället för Stockholms vattenlinje som skulle kunna framträda. Därför föreslår vi att den del av Centralbron som hanterar biltrafiken läggs ned i en tunnel, vilket skulle skapa ytor för nya bostäder längs Klara Strand frigörs och att Riddarholmskanalen åter kan öppnas upp.

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Ett fortsatt högt bostadsbyggande måste vara en av stadens främsta prioriterade uppgifter. Stockholm kommer i framtiden behöva växa också vertikalt snarare än horisontellt på grund av stigande efterfrågan på kontorslokaler från nya och expanderande företag, framförallt start-ups och kreativa näringar, och ännu större tryck på bostäder som drivs av befolkningstillväxt och ökade fastighetsvärden. Höga byggnader bör därför uppmuntras av staden i ”möjlighetsområden”, särskilt om de är arkitektoniskt tilltalande. Exempel på sådana fördelaktiga områden är Louddden och Kista. Men för att vi ska klara av detta krävs att vi är fler som hjälps i planprocessen.

De stora byggherrarna har egen kompetens och personal när det handlar om att arbeta med detaljplaner. Genom att tillåta byggherrar att själva ta fram detaljplaner, utifrån stadens översiktsplan och vision, skulle betydligt fler bostäder kunna planläggas snabbare. Dessa detaljplaner bör sedan i möjligaste mån delas på olika byggherrar, något vi vet att de större aktörerna också vill göra. En annan fördel med detta är att det ger stadens handläggare möjlighet att lägga mer fokus på områdesplaneringen, snarare än på enskilda detaljplaner.

Stockholm lider inte brist på mark att bygga på, däremot behöver mer av marken planläggas snabbare än idag för att möta det stora behov av bostäder och nödvändiga samhällsfunktioner som finns. Det är politikens och förvaltningarnas uppgift att dra upp riktlinjerna för den övergripande strukturen i staden - det vill säga vilka volymer som ska tillåtas i respektive del av staden samt hur gatunätet

och samhällsservice ska se ut. Stadsdelar ska fortsätta att kompletteras och förtätas med mindre bostadsprojekt, men av ännu större vikt är att utvidga områdesplaneringen. Denna ska utgå ifrån principerna i Promenadstaden och möjligheterna för stadens olika stadsdelar som beskrivs i rapporten Bostadspotential i Stockholm. Planeringen kan därför med fördel utgå ifrån stadsbyggnadsnämndens befintliga organisation med planenheter uppdelade utifrån just stadsdelarna.

I grund och botten menar vi dock att Plan- och bygglagen fungerar relativt bra, men under relativt lång tid har vi tenderat att ge markanvisningar till byggherrar med utgångspunkt i vad de vill ha, istället för att planlägga mark utifrån stadens behov. Resultatet blir att översiktsplanens roll förminskas och processerna blir längre då fler detaljplaner överklagas. Istället bör Stockholm planläggas i större omfattning än idag, utifrån översiktsplaner och regionala utvecklingsplaner. Markanvisningar bör även i större utsträckning ske i ett senare skede, om möjligt helst efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Detta förfarande skulle medföra en ökad ekonomisk trygghet och robusthet i planprocessen för såväl byggbolagen som staden. Samtidigt är det ett rimligt antagande att mark med lagakraftvunnen detaljplan får ett högre marknadsvärde än motsvarande mark som har en mångårig och kostsam planprocess framför sig.

- 3) Sabine Pettersson (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra följande:

Förslaget till en ny Översiktsplan (ÖP) för Stockholm är i huvudsak väl utformat. Mycket av det som nämns i samrådsförslaget är frågor som Liberalerna och Alliansen länge drivit. Med det sagt har vi ett antal synpunkter som vi anser att en ny Översiktsplan tydligare borde förhålla sig till.

Liberalerna är ett parti som tar ansvar för ett kraftfullt byggande i Stockholm, och det råder inga tvivel om att vi måste bygga mycket under en lång tid framöver, men om man vill bygga mycket måste man också bygga bra. Risken med att bygga väldigt många bostäder på en gång är nämligen att viktiga projekt slutar på ett stadsbyggnadsmässigt dåligt sätt. Ett exempel på detta är miljonprogrammets byggboom.

Liberalerna anser därför att det är viktigt att Stockholms fortsatta planering sker utefter en områdesplanering. Goda lokala områdesplaner, som noga analyserat det aktuella

områdets landskapsmässiga förutsättningar och som på ett strukturerat och inkluderande sätt tagit till sig lokalbefolkningens kunskap om att leva i området, ger rätt förutsättningar för en stadsutveckling som håller i minst hundra år. Områdesplaner är ett annat sätt att planera nybyggnation än de förtätningar som ofta skett utan en genomtänkt strategi i många av våra ytterstadsdelar. De utgör en god grund för att göra större, mindre detaljerade detaljplaner. Den största fördelen med områdesplanerna är att de ger goda förutsättningar för att planera in all samhälllig infrastruktur så som skolor, förskolor, äldreboende och idrottsytor i takt med att staden växer. Detta förutsätter att stadens nämnder och förvaltningar samarbetar på ett genomgripande sätt. Översiktsplanen behöver bli tydligare i vad som är prioriterat i de olika områdena. Till exempel genom att ange hur Arkitektur Stockholm och Stockholms byggnadsordning ska nyttjas i dessa områden. Ett konkret exempel på när ÖP behöver ge vägledning för stadsutvecklingen är i fallet av trädgårdsstädernas av/utveckling -som pågår utan någon genomtänkt strategi.

En attraktiv, spännande och levande stadsmiljö handlar inte om enskilda byggnader, utan om samspelet mellan alla de byggnaderna som tillsammans utgör staden. Stockholm ska växa genom att vi bygger vidare på det som fungerar – det som skapar en tät, levande, grön och attraktiv stad. Innerstadens täta kvartersstruktur ska kompletteras, bland annat med fler bostäder i cityområdet, och tillåtas att växa utanför tullarna. Ytterstaden områden behöver bli tätare och mer funktionsblandade för att därmed förbättra underlaget för kaféer, restauranger, andra kommersiella lokaler, samhällsservice samt utbyggd kollektivtrafik. Genom att bygga nytt med kvarterstrukturer i största möjliga mån, och med en genomtänkt planering kan ytterstaden förtätas på ett sätt som skapar många nya bostäder och arbetsplatser, samtidigt som ytterstadsområdenas karaktär och gröna värden beaktas.

I dag pendlar många från söderort och västerort till Norrort eller city där arbetsplatserna finns. En hållbar stadsutveckling innebär att fler attraktiva arbetsplatser, exempelvis i form av nya kontorsfastigheter, också måste skapas i de områden där sådana saknas samtidigt som det byggs fler bostäder. Ett sådant område skulle kunna vara Gullmarsplan-Globen där utrymme finns för både fler bostäder och arbetsplatser. Stockholms stad måste också fortsätta med att flytta ut förvaltningar och bolag till ytterstaden. En levande och välfungerande stad förutsätter att alla stadsdelar har en bra

blandning av bostäder och arbetsplatser. Genom att flytta ut stadens verksamheter minskar lokalkostnaderna och underlaget för service och verksamheter ökar i ytterstadens stadsdelar. Det blir också möjligt att omvandla tomställda kontorslokaler i innerstaden från de olika förvaltningarna till bostäder.

Stadens bostadsbyggande måste också planeras för att möta alla stockholmars olika behov. Stadens utveckling ska därför vägledas av målsättningen om en god blandning av upplåtelseformer i hela staden, inbegripandes hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter, studentbostäder, småhus, radhus och villor. Det betyder att staden i områden som domineras av bostadsrätter ska verka för att det byggs fler hyresrätter, och vice versa verka för att det i områden som domineras av hyresrätter byggs fler bostadsrätter. Vi ser en oroande utveckling till mer miljonprogramliknande strukturer, till exempel när Stockholmshus placeras i stora områden, som i Tensta, Östberga, Farsta/Larsboda, Solberga.

Att bygga en tätare stad borgar även för en hållbar stad. Genom att ha sina funktioner samlade kan staden göra ett rikt och varierat utbud tillgängligt för alla. Här finns bra underlag för kollektivtrafik, goda förutsättningar för hög energieffektivitet och dessutom tar man delvis redan använd mark i anspråk när man bygger nytt. När Stockholm växer kommer dock vissa grönområden behöva tas i anspråk för nya bostäder, arbetsplatser, service och infrastruktur. De gröna kilarna är viktiga för naturliv och stadens biologiska mångfald och måste tas i åtanke av översiktsplanen. Samtidigt får de inte hindra ansvarsfull och väl genomtänkt exploatering för nya bostäder nära grönområden. Dagens gröna struktur kommer att förändras, inte minst i ytterstaden. Det ställer höga krav på en genomtänkt planering och att man tar vara på möjligheter att utveckla och förbättra parker och naturområden, så att de kan möta framtidens behov. Stadens naturreservat ska respekteras.

Stadsutvecklingen och planeringen av kollektivtrafik måste vidare samverka i högre grad. När nya stadsutvecklingsområden byggs är det av stor vikt att staden tidigt involverar landstingets trafiknämnd, så att ny kollektivtrafik redan kan finnas på plats när människor flyttar in. Och när vi bygger i redan befintliga bostads- och arbetsområden är det av stor vikt att bebyggelsen, i högsta möjliga mån, lokaliseras till lägen med bra kollektivtrafik. Samarbetet mellan staden och landstinget bör därför både stärkas och utvecklas på detta område.

En tät stad förbättrar även förutsättningarna för den levande staden. En funktionsblandad bebyggelse med bostäder, arbetsplatser, handel och kultur ger en attraktiv stadsmiljö och befolkningstätheten ser till att verksamheterna går runt. Vad det gäller stadsmiljön måste ambitionen vara att skapa attraktiva och varierande boendemiljöer i hela staden, med närhet till torg, parker, levande gatustråk och samhällsservice.

Stockholm behöver också utvecklas till en mer sammankopplad stad. Idag isoleras framförallt ytterstadsområdena effektivt från varandra av breda trafikleder eller otillgängliga naturområden. Det måste bli enklare att röra sig mellan olika stadsdelar, vi måste därför förbättra framförallt gångstråk, cykelvägar och kollektivtrafikförbindelser mellan stadsdelarna. Fler stadsdelar bör även byggas ihop i syfte att öka tillgängligheten, tryggheten, den sociala integrationen, det naturliga flödet och det ekonomiska utbytet mellan områdena. Exempel på stadsdelar som skulle passa bra för att byggas ihop är Rinkeby och Tensta. När områden växer samman erbjuds även möjligheterna till att skapa nya attraktiva stadsmiljöer och offentliga rum.

Med miljonprogramområdenas sovande struktur och brist på stadsgator följer en känsla av otrygghet när det blir mörkt. En belysningsstrategi måste finnas för att göra miljonprogramområdena mer säkra. Att bygga en tätare stad innebär också att Stockholm blir tryggare. Det är vidare viktigt med ett tydligt jämställdhetsperspektiv i stadens trygghetsarbete, inte minst när det gäller utomhusmiljön. Varken kvinnor eller män ska känna otrygghet eller rädsla för att utsättas för brott. Detta måste beaktas vid utformningen av våra gemensamma miljöer.

Staden behöver också bli bättre på att se till att även sådan infrastruktur som inte utgörs av gator, spår, bostäder, arbetsplatser och kommersiella lokaler byggs ut för att klara av framtida behov. Det rör sig exempelvis om ytor för spontanidrott, idrottshallar, bibliotek, förskolor, skolor, äldre- och LSS-boenden, samt parker. Vi kan inte enbart bygga bostäder, vi måste bygga stad. I dag fungerar inte planeringen av dessa funktioner, översiktsplanen måste därför bli mera konkret i dessa avseenden.

Stockholm har många vackra, välplanerade och uppskattade villa- och radhusområden. Dessa områden utgör en mycket viktig del av stadens attraktivitet. Både som gröna, lummiga

lungor och som boende med andra värden än i stenstaden. Varje komplettering med ny bebyggelse och förtätning i trädgårdsstaden måste därför noga bedömas utifrån en rad olika faktorer, inte minst hur de arkitektoniska värdena i omgivande bebyggelse påverkas och hur det nya huset påverkar områdets karaktär.

Vattnet och de naturliga höjdskillnaderna utgör en stor del av stadens själ. Utblickarna över de historiska delarna av staden får inte byggas för. Med god arkitektonisk utformning vill vi bygga högt där det passar och fungerar, men vi måste samtidigt inse att det varken är effektivt, lämpligt eller önskvärt överallt. Vi anser därför att Stockholms byggnadsordning och Arkitektur Stockholm ska få en högre status i kommande Översiktsplan än i samrådshandlingen.

Att bygga stad är i högsta grad en kvalitetsfråga. Förutom att utveckla staden och investera i framtiden kan nyproduktionen användas som verktyg för att korrigera tidigare misstag. Används den på fel sätt skapar vi istället nya. En genomtänkt stadsutvecklingsstrategi möter därför det ständigt ökande behovet av bostäder, arbetsplatser och infrastruktur samtidigt som den alltid har för ögonen behovet av att vi bygger en långsiktigt hållbar, levande, attraktiv och trivsamt stad. Risken är annars att vi bygger miljöer som i framtiden kan visa sig vara både oattraktiva, ineffektiva, otrygga och oekonomiska. Det gynnar ingen, allra minst stockholmarna. Detta måste även Översiktsplanen ta fasta på.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Sabine Pettersson (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Vi ser positivt på hur förslaget till översiktsplan har utvecklats. Flertalet av miljö- och hälsoskyddsnämndens synpunkter har tagits hänsyn till, och vi instämmer i förvaltningens utlåtande. Vi vill däremot lyfta följande

synpunkter som extra viktiga:

Vattenperspektivet bör tas större hänsyn till i utgångspunkterna för planering.

Det har förtydligats att bebyggelseutvecklingen ska sträva efter minskad klimatpåverkan. Vi ser däremot att stadsbyggnads målet ”En klimatsmart och tålig stad” skulle vinna på att skilja på klimatanpassning och minskad klimatpåverkan i två olika stycken. Det är två olika saker och ska inte blandas samman.

Skrivningar om regionalt ansvar för de gröna kilarna samt om grönstrukturens beroende av spridningszoner bör förtydligas i text samt i karta. En tydligare karta över bland annat grönstruktur, gröna kilar och grönsamband bör tas fram (stadens gröna infrastruktur).

Ersätтарыttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

§ 15

Motion (2017:33) om ett modernt och hållbart växande Stockholm

Remiss från kommunstyrelsen

Dnr 2017-8822

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S), Mia Lundquist (V), vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Sabine Pettersson (L) föreslår (se beslutet).
- 2) Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar att tillstyrka motionen och att därutöver anföra:

Vi vill tacka förvaltningen för en seriös och väl genomarbetad genomgång av de förslag som förvaltningen bedömt sig beröras av.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S), Mia Lundquist (V), vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Sabine Pettersson (L).

Reservation

Lars Jilmstad m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 16**Motion (2017:43) om ett pilotprojekt för sopsugar i innerstaden****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-010529

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att tillstyrka motionen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) enligt följande:

Vi tackar förvaltningen för det positiva svaret på motionen. Det är mycket glädjande att Miljöförvaltningen håller med oss om de miljömässiga vinsterna med sopsug och därför väljer att tillstyrka motionen.

Ersättaryttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i särskilt uttalande från vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

§ 17**Begränsning av icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel i Sverige.****Kemikalieinspektionens rapport från ett regeringsuppdrag****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-10464

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande i ärendet.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 18**Naturresevat för Årstaskogen och Årsta holmar.****Redovisning av samråd och beslut om nytt samråd**

Dnr 2014-5891

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt förvaltningarnas gemensamma förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna samrådsredogörelsen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att uppdra åt

miljöförvaltningen att skicka reviderat förslag till naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar på samråd till länsstyrelsen, sakägare, berörda myndigheter och berörda nämnder.

- 3 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens, exploateringskontorets och stadsbyggnadskontorets gemensamma tjänsteutlåtande från den 5 september 2017.

Under sammanträdet lämnas muntlig information av förvaltningen enligt följande:

En oklarhet har smugit sig in i förslaget till skötselplan för Årstaskogen. Texten kan ge intryck av att hela Trolleparken ingår i reservatet. Kontoret kommer att, som en redaktionell ändring inför samrådet, göra ett förtydligande om att det är lite mindre än hälften av Trolleparken samt den f.d. BMX-banan på platsen som ligger inom föreslagen reservatsgräns.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna redovisningen av samrådsredogörelsen och att därutöver anföra:

Centerpartiet har under en lång tid drivit frågan att göra naturreservat av Årstaskogen och Årsta holmar. Redan 2012 deltog vi i kommunfullmäktiges beslut om att ge stadens exploateringsnämnd i uppdrag att ta fram ett förslag till naturreservat. Ett förslag som blev klart 2014 och i samband med detta gick ut på samråd. Tyvärr valde den tillträdande rödgrönrosa majoriteten under hösten 2014 att slänga det förslaget i papperskorgen. Först nu, tre år senare är ärendet tillbaka, men med ett helt nytt förslag. Centerpartiet ser med oro på det liggande förslaget som framstår som en dålig kompromiss mellan Miljöpartiets bevarandekrav och Socialdemokraternas vilja att exploatera skogen.

Centerpartiet menar att det är en förutsättning för en växande storstad att säkra parker, grönområden och platser för rekreation. Genom att bygga högt och tätt kan vi spara parker och grönområde och samtidigt låta staden växa.

I liggande förslag föreslås bebyggelse av 800-1000 bostäder i de områden som vi under förra mandatperioden föreslog skulle bli naturreservat. Varför just dessa områden bytts ut mot andra områden för att bevara naturreservatet storlek framgår inte. Det framgår heller inte vilken typ av bebyggelse som majoriteten föreslår i området. Centerpartiet menar att 800 – 1000 bostäder inte behöver ta den plats som finns i förslaget. Hade man vågat mer i andra områden i anslutning till Årstaskogen, så som Slakthusområdet och Årstafältet, hade det varit möjlighet att bygga samma antal bostäder utan att ta Årstaskogen i anspråk.

Årstaskogen och Årsta holmar utgör med sitt geografiska läge alldeles vid gränsen mellan Saltsjön och Mälaren en viktig del i Stockholms grönstruktur. Beslutsunderlaget som stod klart i april 2014 är knappast något hafsverk utan snarare väl gjorda avvägningar mellan exploatering och naturvärden. De grönområden som i det nya förslaget bevaras är förutom strandlinjen, i hög utsträckning bergssluttningar som ändå inte kan nyttjas för lek eller rekreation.

Centerpartiet ser med oro på att populära och välbesökta grönytor läggs utanför reservatsgränsen. Det är av stor vikt att det finns plats för rekreation och lek i ett område där vi vet att skolor och förskolor har mycket begränsade gårdar. Vi ser också med oro på att det inte presenterats någon vision för hur bebyggelsen är tänkt att utformas. Vi kan inte acceptera att bebygga grönområden om det inte sker på ett sätt som nyttjar ytan på mest effektiva sätt. Vi vill se ett alternativt förslag där bebyggelse sker fram till den gamla reservatskanten. Det finns byggbar mark som var tänkt för bostäder redan 2014. Det måste upp på bordet för jämförelse.

Mot bakgrund av ovan välkomnar vi att majoriteten skickar ut förslaget på samråd. Stockholmarna måste få möjlighet att tycka till i detta viktiga ärende och jämförelsealternativ måste presenteras.

- 3) Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar Att delvis godkänna redovisningen av samrådsredogörelsen och att därutöver anföra:

Vi tar fasta på att stockholmarna värdesätter kombinationen av en tät levande stad och grönområden av hög kvalitet, ett av Stockholms mest signifikanta kännetecken är dess gröna och blå värden. I stadsplaneringen ska det därför vara självklart att verka för ekologiska värden, att bygga klimatsmart och till en

rimlig slutkostnad för de boende. Det är en principiellt viktig fråga som ska gälla över hela staden, då ett större invånarantal ökar trycket på stadens parker, grönområden och vattenspeglar. För framtiden kommer det att bli allt mer väsentligt att peka ut strategiskt viktiga naturområden och att hantera bebyggelse vid och på vatten varsamt. Stadens grönområden och parker ska kvalitetssäkras och utvecklas, nya parker och träd ska anläggas som en naturlig del av stadsutvecklingsområden. Grönskan och vattnet ska utnyttjas för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar.

Särskilt i tätbebyggda stadsdelar är det viktigt att minska andelen hårdgjorda ytor och öka mängden grönska med fler träd, pocket-parker, planteringar och gröna tak. Men även i tidig områdesplanering är det väsentligt att ta höjd för grönstrukturer. I detta avseende handlar det om stadens markförvaltning, varför det är av principiell vikt att staden, det vill säga stockholmarna, har rådighet över marken inom kommunens gräns. Att överlåta till staten att äga rådighet över stora markarealer i Stockholms stad är att flytta frågan från den lokala demokratin till de statliga myndigheter som enbart utgår ifrån lagar och förordningar.

- 4) Sabine Pettersson (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna redovisningen av samrådsredogörelsen och att därutöver anföra:

Vi är glada över att se planerna gå vidare om att göra Årstaskogen till naturreservat och att tillföra välbehövliga bostäder i det attraktiva område som finns vid gränserna för det kommande reservatet. Vid processer som berör många invånare är det speciellt viktigt att ansträngningar görs för att samla in åsikter från de som är berörda av projektet. Vi välkomnar det nya samrådet, men hoppas att staden vid detta samråd gör en större ansträngning för att nå ut till människor som vanligtvis inte ger sin åsikt i samråd.

Årstaskogen är centralt för Stockholms biologiska mångfald, och fungerar som ett populärt rekreationsområde för många av stadens invånare. Den centrala placeringen av Årstaparken innebär naturliga förbindelser mellan naturområden öster, väster och söderifrån och fungerar som en grön kontaktyta för växt- och djurlivet.

När staden drar gränserna för naturreservatet är det viktigt att ta tillfället i akt och planera för att så många som möjligt kan ta del av Årstaskogens natur. Något som behöver tas i

beaktande under planeringen av bostadsområdena vid Årstaskogen är att ett gediget uppsökande arbete för att samla in åsikter från stadens medborgare sker. Bostadsområdet runt Årstaskogen kommer att ligga i ett speciellt känsligt läge och då är det av särskilt stor vikt att idéerna som tas fram är genomtänka och förankrade. Vi ser gärna att staden använder interaktiva hjälpmedel som ett av flera verktyg för att speciellt nå ut till människor som annars inte hade varit delaktiga i processen.

Vidare är det viktigt att bostäder som planeras i området gör det med naturen i åtanke. Vi vill att en naturlig brygga mellan grönområdet och stad skapas och att de byggnader som angränsar till Årstaskogen skapar en naturlig övergång till reservatet. Eftersom att området har topografiska utmaningar och det vackra läget ställer speciella krav på att området får en hög arkitektonisk kvalitet ser vi gärna att staden utlyser en arkitekttävling för området.

Det är viktigt att staden inser behovet av att rusta upp grönområdet när det blir naturreservat. Projektdirektiven tar upp behovet av att göra parken mer tillgänglig och bygga ut entréerna till den, vilket är positivt, men vi vill se att staden går längre. Fler informationsskyltar och soptunnor är exempel på åtgärder som behövs för att verkligen öppna upp Årstaskogens fulla potential till alla dess besökare.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Lars Jilmstad m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Sabine Pettersson (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Det är angeläget att Årstaskogen och Årsta holmar äntligen får ett skydd som naturreservat. Reservatsbildning i

Årstaskogen har varit uppe för diskussion sedan 1994 men aldrig nått ända fram. Stockholms socioptopkarta samt kartläggning av ekologiskt särskilt betydelsefulla områden visar att området är värdefullt ur både rekreativ och ekologisk synpunkt.

Genom reservatsbildningen kan ett ekologiskt kärnområde och en viktig grön lunga nu skyddas långsiktigt.

År 2014 var ett förslag om naturreservat för Årsta skog och Årsta holmar ute på samråd. Under samrådet inkom bland annat önskemål om en utvidgning av reservatet österut och skydd av ett kolonilottsområde, båda viktiga för stärkt biologisk mångfald. Dessa synpunkter har beaktats i det nya förslaget till naturreservatsgräns. En utökning av reservatet österut bidrar även till att spridningssambandet mot nackareservatet förstärks. Denna spridningsväg behöver säkras, utvecklas och stärkas i ett framtida arbete med planläggning runt Gullmarsplan. Med anledning av att det nya förslaget till gränsdragning innebär att reservatet utökas till mark som tidigare inte var en del av samrådet, ska dessa nu samrådas med Länsstyrelsen och med berörda sakägare.

Utöver detta formella samråd av de utökade gränserna för reservatet, genomförs en webenkät med medborgare och andra berörda, i syfte bland annat att fånga upp idéer om hur områdets värden kan utvecklas. Detta kommer utgöra ett viktigt underlag för hur de gröna och rekreativa värdena inom och utanför naturreservatets gränser kan utvecklas och hur framtida bebyggelse kan utformas i samklang med naturen.

När området runt reservatet planläggs i ett senare skede är det extra viktigt att ekologiska spridningssamband runt skogen bevaras och förstärks och att man tar hänsyn till platser för vistelse och rekreation.

Ett omfattande samrådsförfarande kommer också senare att genomföras för bostäder som planeras invid reservatet i enlighet med PBL.

§ 19

Rapportering av energianvändningen och växthusgasutsläppen 2017

Dnr 2017-9898

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna avrapportering av Stockholms energianvändning och utsläpp av växthusgaser.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna att SCB:s statistik för uppskattning av användning av fossil olja för uppvärmning av bebyggelse ersätts med förvaltningens uppskattningar av oljeanvändningen.
- 3 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att överlämna redovisningen till kommunfullmäktige.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Vi delar förvaltningens uppfattning om att SCB:s statistik rörande fossil olja för uppvärmning av bebyggelse istället bör ersättas med förvaltningens uppskattningar av oljeanvändningen. Tillförlitligheten till Statistiska Centralbyråns statistik inom det här området verkar tyvärr vara ganska låg då den fluktuerar kraftigt vissa år, något som ger oacceptabelt stora och oförklarliga variationer mellan åren.

En av anledningarna bakom övergången till det internationella beräkningsprotokollet för städer, GPC (Global protocol for community-scale greenhouse gas emission inventories) som nämnden beslutade om 25 oktober 2016, var att underlätta synkroniseringen mellan stadens antagna miljömål och deltagande samt jämförelser i internationella sammanhang.

Oavsett sammanhang så är det nödvändigt att siffrorna som utgör en väsentlig grund för miljö- och klimatarbetet i

Stockholm går att lita på. Då oljeanvändningens statistik har stor påverkan på det samlade resultatet behöver vi hitta en bättre lösning och förvaltningens uppskattning av oljeanvändningen är troligen en sådan.

Oberoende av beräkningssätt så ska Stockholms klimatpåverkan fortsätta att minska i enlighet med de mål och strategier staden har antagit och Stockholm ska vara fossilbränslefritt år 2040. För att underlätta det arbetet måste också den statistik som underlag vilar på vara så korrekt som möjligt, något vi tror att detta förändrade arbetssätt skulle bidra till.

Då inte bara Stockholms stads klimatarbete är beroende av snabb och tillförlitlig statistik över olje- och energianvändning anser vi även att det är viktigt att Statistiska centralbyrån ser över eventuella felkällor och rapporteringssystem för att underlätta en effektiv och snabb datainsamling.

§ 20

Tillsynsrapport för energianläggningar 2016/2017

Dnr 2017-12079

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna rapporten "Tillsynsrapport för energianläggningar januari 2016 – juli 2017".

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 21**Tillsyn av elektroniska varor**

Dnr 2017-004756

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna rapporten.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att överlämna rapporten för kännedom till besökta butiker, Kemikalieinspektionen och berörda branschorganisationer.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Måns Lönnroth m.fl. (S) och Mia Lundquist (V) enligt följande:

Ärendet pekar med stor tydlighet på vikten med att följa upp och kontrollera att kemikalielagstiftning följs. Resultatet visar att över 40 % av de undersökta elektroniska varorna innehöll för höga halter av begränsningsämnen.

Det är mycket viktigt att resultaten av studien och ett följande saluförbud når fram till producentledet för att dessa ämnen snabbt ska kunna fasas ut och inte återfinnas i framtida elektroniska produkter.

§ 22**Förslag till ramverk för naturvärdesbedömning i marin miljö – MOSAIC****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2017-10847

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna och översända förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 4 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 23**Förvaltningschefens resa till Sydkorea**

Dnr 2017-12806

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningschefens resa till Sydkorea i september 2017.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 7 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 24

Fortum Värme, Högdalenverket, fastställande av slutliga villkor

Remiss från mark- och miljödomstolen mål M1442-07

Dnr 2015-008056

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att vidhålla tidigare yttrande avseende utsläppsvillkor och utsläppspunkt.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 11 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 25

Uppgradering av e-tjänst, beslut om inköp

Dnr 2017-10339

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att uppdra åt förvaltningschefen att från befintligt applikationsförvaltningsavtal inköpa konsultstöd avseende anført ärende upp till budgeterat belopp om 1 926 400 SEK.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 13 september 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 26

Förvaltningschefens information

Avdelningscheferna informerar om händelser som skett inom sina respektive verksamhetsområden.

Vid protokollet

Lena Mittal